

ADABIYOT FANINI O‘QITISHDA INTERAKTIV TA’LIM TEXNALOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI

Mahmudova Durdona Anvarjon qizi¹, Amridinova D.T.²

¹*Toshkent amaliy fanlar universiteti magistranti*

²*Ilmiy maslahatchi prof.f.f.d.*

¹e-mail: durdonam028@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada adabiyot fanini o‘qitishda ilg‘or ta’lim texnologiyalaridan foydalanishga doir tavsiyalar beriladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi umumta’lim maktablarida adabiyot darslarining samaradorligini oshirishda, raqamli texnologiyalarning ta’limga ta’siri, shunidek, interaktiv platformalarning ta’lim jarayoniga olib kirilishi, o‘quvchilar bilimlarini mustahkamlash va dars jarayonini yanada samarali qilishda muhim ahamiyat kasb etishini aniqlashdan iborat. Maqolada Wordwall, Flippity Randomizer, Learning Apps, Plikers kabi platformalarning funksiyalari – test va viktorinalar yaratish, tezkor va aniq ravishda baholash, o‘quvchilar faolligini monitoring qilish, individual va guruhda ishlashni tashkil etish imkoniyatlari ilmiy asoslab beriladi. Shuningdek, ushbu platformalarning an’anaviy usullarga qaraganda, o‘quvchilar hamda o‘qtuvchilar uchun ham qulayliklari va afzallik tomonlari batafsil yoritilib, Alisher Navoiyning “Xamsa” asari tarkibiga kiruvchi, 10-sinf adabiyot darsligida keltirilgan “Saddi Iskandariy” dostonini mustahkamlash darsi orqali tushuntirib berilgan. Tadqiqot orqali Wordwall, Flippity Randomizer, Learning Apps hamda Plikers platformalari yordamida yaratilgan mavzu yuzasidan tuzilgan turli topshiriqlar, ularning bajarilish tartibiga oid ko‘rsatmalar rasmlar orqali ilova qilingan. Shu bilan bir qatorda topshiriqlarning o‘quvchilar kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishdagi vazifasi haqida ham ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: Wordwall, Learning Apps, Flippity Randomizer, Plikers, interaktiv ta’lim, nasriy asarlar, gamifikatsiya, didaktik.

KIRISH

XXI asr ta’lim sohasida bo‘layotgan raqamli transformatsiya jarayonlari pedagogik yo‘nalishning barcha sohalarini tubdan yangilashni talab etmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrda qabul qilingan “Raqamli ta’lim texnologiyalarini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4884-son qarorida ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalarni joriy etish muhimligi ta’kidlangan[1]. Fanlar tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, faol bilish jarayoni va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv ta’lim texnologiyalaridan foydalanishni dolzarb masalaga aylantirmoqda. Shu o‘rinda adabiyot fani o‘quvchilarning badiiy tafakkurini shakllantirishda, ma’naviy-axloqiy tarbiyasini mustahkamlashda alohida ahamiyat kasb etadi. An’anaviy ma’ruza va suhbat metodlari o‘quvchilarning kognitiv ehtiyojlarini to‘liq qondira olmayotgani uchun interaktiv talim texnologiyalariga talab kun sayin ortib bormoqda.

Wordwall, Learning Apps, Flippity Randomizer, Plikers va shularga o‘xshash boshqa platformalar o‘quvchilarni adabiyot darslariga bo‘lgan qiziqishlarini oshirish, darsga faol jalb etish, badiiy asarlar mazmunini to‘liq mustahkamlash, komparativ tahlil ko‘nikmalarini shakllantirish va dars jarayonini gamifikatsiya qilish orqali samaradorlikka erishish imkonini beradi. Ushbu tadqiqotda interaktiv ta’lim texnologiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asosi, ularning didaktik imkoniyati va adabiyot o‘qitishda qo‘llanish samaradorligi tahlil qilinadi. Tahlil orqali interaktiv texnologiyalarini ta’lim sifatini oshirishda va o‘quvchilarning darsga yangicha yondashuvini ta’minlashda muhim ekanligi ham amaliy misollar orqali asoslanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Zamonaviy pedagogik adabiyotlarda interaktiv ta'lim texnologiyalardan foydalanish haqida ilmiy izlanishlar olib borilgan. Mahalliy tadqiqotchilardan Xo'jayeva S, Kalandarova D, Qodirova M. ning maqolalarida interaktiv ta'lim texnologiyalarning, xususan, Wordwall, Plikers, Flippity Randomizer va Learning Apps platformalaridan foydalanish usullari, dars jarayonida qo'llashning samarasi hamda an'anaviy metodlardan farqli tomonlari haqida batafsil ma'lumotlar berilgan.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot metodologiyasida interaktiv ta'lim texnologiyalarini adabiyot fanida, xususan, nasriy asarlarni o'qitish jarayoniga tadbiiq etish va uning natijasini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda ilmiy-nazariy tahlil, pedagogik kuzatish, taqqoslash va tajriba-sinov metodlaridan foydalaniladi. Tajriba-sinov ishlari Uchtepa tumani 236-maktabning 10-sinf o'quvchilari bilan Alisher Navoiyning "Saddi Iskandariy"[2] dostoni asosida tashkil etilgan mustahkamlash darsi orqali o'tkazilishi rejalashtirilgan. Dars jarayonida Wordwall platformasi orqali muallif ijodi bo'yicha ma'lumotlarni mustahkamlash uchun moslashtirish, Learning Apps yordamida yaratilgan krossvord, ma'lumotlarni mantiqiy bog'lash mashqlari hamda Plikers platformasida ishlab chiqilgan test topshiriqlari orqali baholash jarayonini tashkil etish ko'zda tutilgan. O'tilgan avvalgi darslarda A. Navoiy hayoti va ijodi, "Saddi Iskandariy" asari matni bilan o'quvchilar tanishgan edilar. Ularga vazifa qilib darslikdagi matnni to'liq o'qib kelish berilgan. Tajriba jarayonida dastlab qatnashuvchilar Flippiy Randomizer platformasida yaratilgan ro'yxat asosida ikki guruhga ajratib olinadi. Guruh ro'yxati quydagi rasm orali havola qilindi.

1-ilova

Keyingi bosqichda Wordwall platformasi orqali ishlab chiqilgan quydagi topshiriq o'quvchilarga bajarish uchun berildi. Flippity Randomizer platformasi orqali tanlab har bir guruh a'zolaridan ikki kishi chiqib topshiriqni bajarishdi.[5]

0:10

Ushbu asar haqiqiy sevgi-muhabbat, vafo va sadoqat, do'stlik g'oyalari bilan shohlik tartib qoidalarini va kasb-hunarning foydalarini haqida batafsil ma'lumot berilgan.

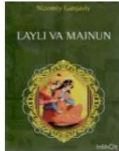
Xamsaning yakunlovchi dostoni hisoblanib, asar qahramonining dunyoni kufardan tozalashi, adolatni joriy etishi va boshariy qoidalarni tarqatish maqsadida xalqlar ustiga yurish qilgan haqida ma'lumot berilgan.

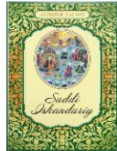
Ushbu asar hikoya ichida hikoya usulida yozilgan bo'lib, "Bahrom va Dilorom" hikoyasi asosiy qoliplovchi hikoyadir.

Ushbu asar Xamsaning birinchi dostoni hisoblanib, pand nasihat ruhida ta'limiy- axloqiy, falsafiy dostonidir.

Ushbu asar Xamsaning uchinchi dostoni hisoblanib, jahon adabiyotida yaratilgan eng g'amgin qissalardan biridir.

Submit Answers

2-ilova.

Tajriba davomida har bir guruhga Learning Apps yordamida tayyorlangan asar matnini mustahkamlash uchun gamifikatsiya usulidagi quyidagi so'z topish vazifasi berildi. [6]

So'z topish o'yini

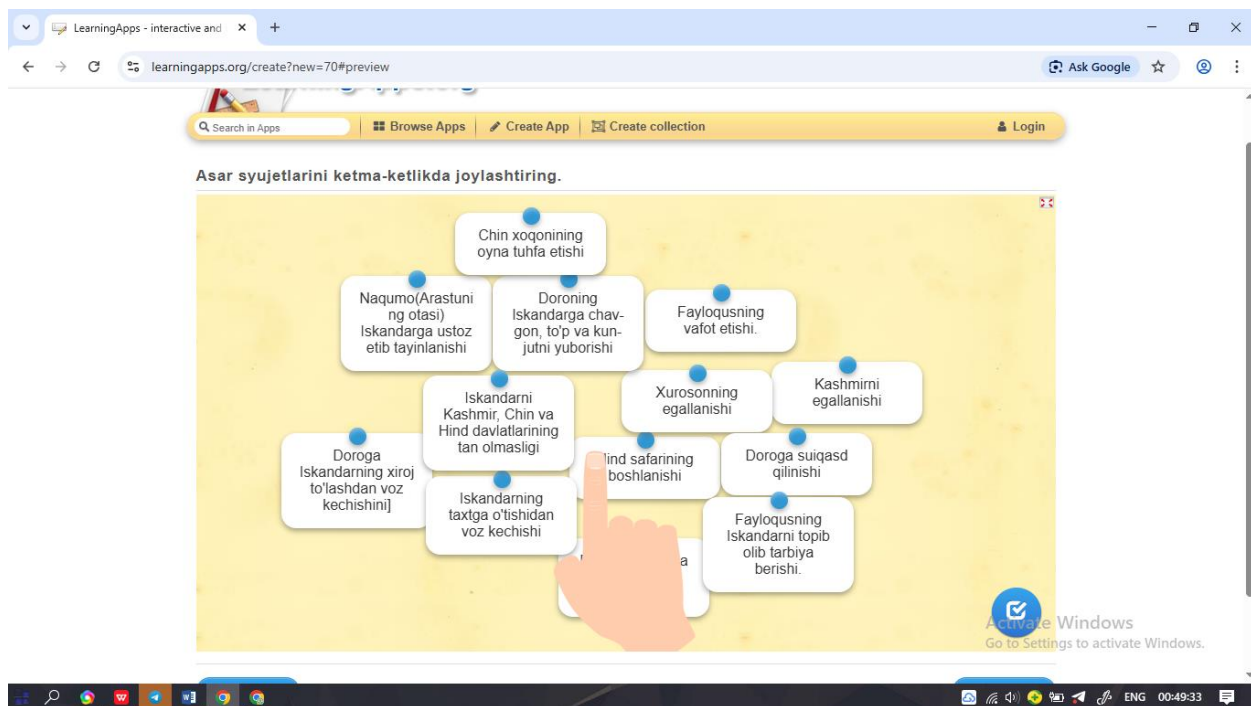
I	L	V	B	S	N	Z	C	I	O	K	S	G	Q	A	E	E
O	Q	P	M	A	A	Q	H	Z	G	K	A	H	P	A	P	B
J	A	R	A	S	T	U	I	G	M	Y	F	T	I	P	F	G
F	A	F	L	O	T	U	N	Y	B	J	U	E	P	B	C	C
F	A	Y	L	O	Q	U	S	J	T	G	C	G	X	S	O	E
F	E	R	U	Z	I	W	N	J	K	O	Z	N	P	V	B	B
Z	X	A	H	Z	K	F	C	K	I	D	Z	N	K	M	F	V
F	R	V	I	G	K	P	I	I	E	Y	E	S	K	Y	X	T
T	N	S	A	D	D	I	I	S	K	A	N	D	A	R	I	Y
M	B	H	T	O	P	G	U	W	Y	L	W	T	P	R	S	Q
A	E	A	D	R	A	W	Z	P	T	O	M	F	A	E	Q	O
T	F	N	G	O	B	R	E	C	U	K	Z	U	W	B	G	N
U	H	A	W	K	B	F	D	N	Y	K	J	V	N	O	U	V
O	N	K	O	M	L	I	A	D	W	S	F	C	Z	Q	W	B

1. _____
Kashmir qo'g'onidan yel va o'ni olib kelgan obraz
2. _____
Iskandarning ustoz
3. _____
Mallarning o'rniga Kashmir taxtiga o'tirgan obraz
4. _____
Kashmirdagi tilsimni ochgan obraz
5. _____
Iskandarga bo'ysunmay qolgan davlatlardan biri
6. _____
Doroning qizi
7. _____
Iskandarning otasi
8. _____
Xamsaning yakunlovchi dostoni

Set up again Save exercise

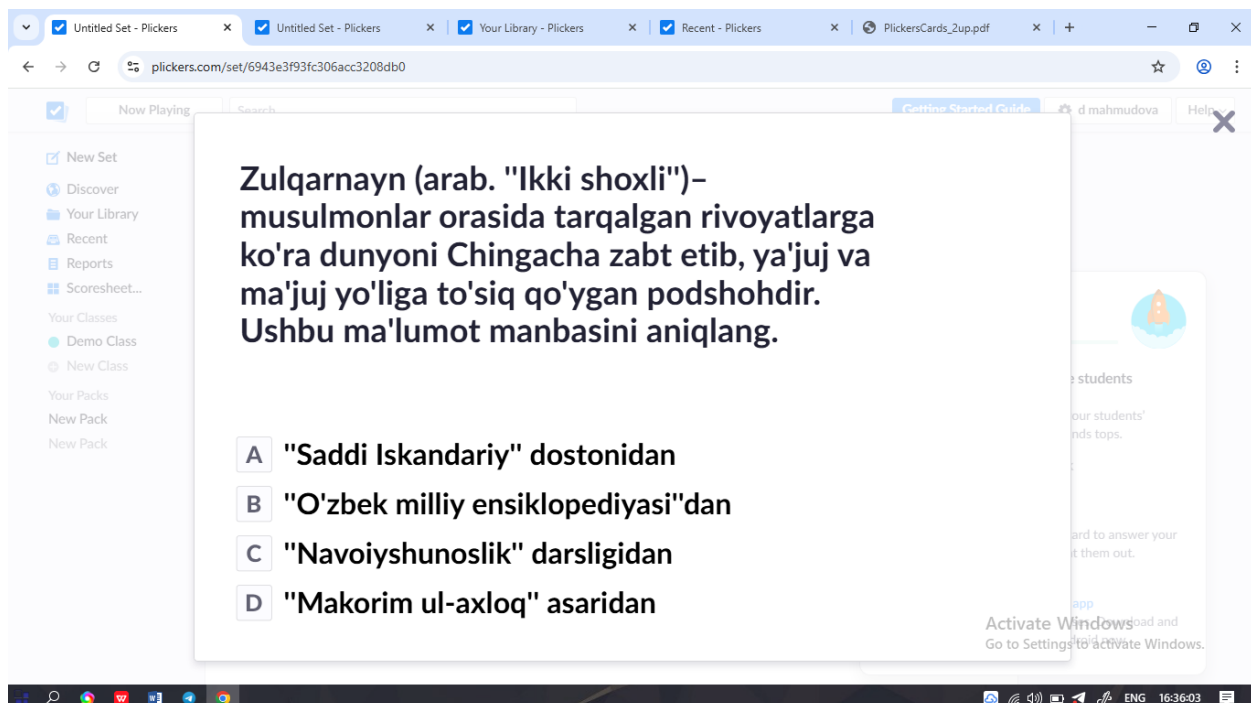
3-ilova.

Navbatdagi topshiriq ham ushbu platformada yaratilgan bo'lib, bu topshiriq orqali o'quvchilardan asar voqealarini to'g'ri ketma-ketlikda joylashtirish vazifasi beriladi. [7]

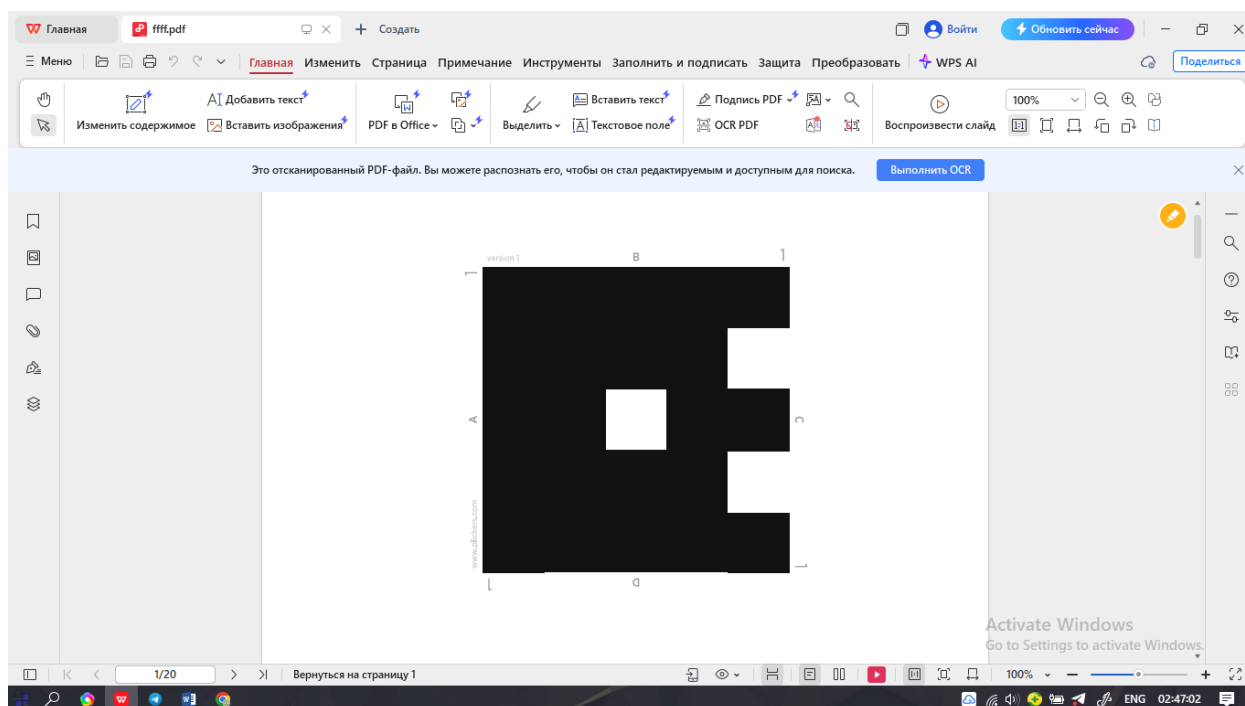

4-ilova.

Yakunlovchi topshiriq Plikers orqali yaratilgan bo'lib, o'quvchilarning har biriga QR-kodli varoqlar tarqatildi. Elektronni doskada dars bo'yicha umumiy test savollari ko'rsatildi. O'quvchilar dastlab javoblarni aniqlab, so'ngra QR-kodning A, B, C, D tomonlaridan birini yuqoriga qilgan holatda ko'tarishlari aytili. Tadqiqotchi tomonidan mobil telefon yordamida o'quvchilarning javoblarini skaner qilindi. [8]

5-ilova.

6-ilova.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqot orqali dars jarayonida interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim o'zlashtirish darajasi, darsda faol ishtiroki hamda mustaqil fikrlash ko'nikmlariga sezilarli ravishda ijobiy ta'sir ko'rsatgani aniqlandi. Dars jarayonida Flippity randomizer orqali tasodifiy guruhlariga bo'linishi o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirib berdi. Bu usul an'anaviy metodlarga qaraganda, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi hamda motivatsiyasini oshirib, barcha o'quvchilarni darsga jalb etish imkonini berdi. Wordwall platformasi orqali yaratilgan asar va ma'lumotlarni moslashtirish topshirig'i o'quvchilarning "Xamsa" asari tarkibidagi dostonlarni bir-biridan farqlay olish ko'nikmalarini rivojlantirdi. Mazkur topshiriq davomida o'quvchilarning aksariyati topshiriqlarni tez va to'g'ri bajarishga intildi, bu esa ularning darsga qanday tayyorgarlik qilganini ko'rsatib berdi. Learning Apps platformasida yaratilgan so'z topish hamda to'g'ri ketma-ketlikda joylashtirishga oid mashqlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, ma'lumotlarni solishtirish hamda xulosalash qobiliyatlarini rivojlantirdi. Natijalarga ko'ra, ushbu topshiriqda o'quvchilar asar matni bilan ishlashda faol bo'lib, har bir guruh a'zolari o'z fikrlarini isbotlashga harakat qildilar. Dars yakunida Plikers orqali yaratilgan test sinovi an'anaviy usullarga qaraganda o'quvchilar uchun mutlaqo yangilik hisoblanib, ularda katta qiziqish uyg'otdi va o'quvchilarning darsni qanday o'zlashtirganini tez va oson aniqlash imkonini berdi. Umumiy natijalar shuni ko'rsatdiki, adabiyot darslarida interaktiv ta'lim texnologiyalaridan bosqichma-bosqich va maqsadli foydalanish o'quvchilarni darsga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartirib, o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshirdi. Olingan natijalar Wordwall, Flippity Randomizer, Learning Apps hamda Plikers platformalarini adabiyot fanini o'qitish jarayoniga ko'proq joriy etish ta'lim samaradorligini oshirishda ahamiyatli ekanligi aniqlandi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot orqali adabiyot fanida nasriy asarlarni o'qitishda interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning qulayliklari, Wordwall, Flippity Randomizer, Learning Apps hamda Plikers platformalar orqali dars jarayonini sezilarli ravishda ijobiy tomonga o'zgartirish va o'quvchilarda fanga bo'lgan qiziqishni oshirishdagi muhim ahamiyat kasb etgani ko'rsatib berildi. Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, ta'lim tizimida interaktiv ta'lim texnologiyalaridan

foydalanish va ularni dars jarayoniga tadbiq etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib, adabiyot fanini va boshqa boshqa fanlar: ona tili, tarix, geografiya, biologiyani o'qitishda ham samarali hisoblanadi. Dars jarayoniga ushbu texnologiyalarni joriy etilishi dars samaradorligi, o'quvchilarning qiziqishi hamda faolligi oshirishsa, o'qituvchilarga darsni tizimli nazorat qilish, yangi mavzuni kengroq tushuntirib berish, o'quvchilarni haqqoniy va tez baholay olish uchun muhim vositalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. - T., 2021 y. <http://lex.uz/docs/-5085887>
2. Mirzayeva Z va Jalilov K. Adabiyot. 10-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. –312 b.
3. Mirzayeva Z va Jalilov K. Adabiyot. 6-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. –224b.
4. Mirzayeva Z va Jalilov K. Adabiyot. 7-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. –224b
5. Flippity Randomizer official guide. 2025. <https://www.flippity.net>
6. Wordwall technical guide. 2023. <https://wordwall.net>
7. LearningApps.org. 2023. <https://learningapps.org>
8. Plickers official guide. 2013. <https://www.plickers.com>
9. Kalandarova D. 2025. Biologiya fanlarini o'qitishda zamonaviy platformalarning afzalliklari. Maktabgacha va maktab ta'limi, 3(11), 613-617.
10. Qodirova M. 2025. Biologiya fanlarini o'qitishda zamonaviy platformalarning afzalliklari. Maktabgacha va maktab ta'limi, 3(11), 613-617.
11. Xo'jayeva S. 2025. Ona tili ta'limida (Interaktiv doska, test platformalari)dan foydalanish samaradorli. Ilm-fan, 18, 143-146.